

OBITELJSKO NASLIJEĐE PINTEROVIĆ U ZBIRKAMA GRADSKE I SVEUČILIŠNE KNJIŽNICE OSIJEK

Marijana Špoljarić
Kizivat

Gradska i sveučilišna knjižnica Osijek
Europska avenija 24
HR-31000 Osijek
mspoljaric@gskos.hr

Prethodno priopćenje

UDK: 069(497.543):908Pinterović, obitelj
027.7(497.543):094

Ključne riječi:

privatna knjižnica
ostavština
Danica Pinterović
Ante Pinterović
Zavičajna zbirka
provenijencija

Gradska i sveučilišna knjižnica Osijek unutar fonda Zavičajne zbirke posjeduje nekoliko privatnih knjižnica poznatih Osječana, među kojima je i dio privatne knjižnice Danice i Ante Pinterovića. Danica Pinterović, kao aktivna članica u svojoj kulturnoj sredini, prepoznala je višestruku vrijednost ostavljanja privatne knjižnice (i osobnoga arhiva) javnim institucijama. Željela je građanima u naslijeđe u narodnoj Knjižnici ostaviti vrijedna književna i druga djela. U radu se daje pregled ostavštine Pinterović u Gradskoj i sveučilišnoj knjižnici Osijek, s naglaskom na različite bilješke, ex librise i provenijenciju u knjigama. U radu su izdvojeni najzanimljiviji primjeri koji pokazuju interakciju čitatelja/vlasnika knjige s tekstem. Ostavština Pinterović prinos je rekonstrukciji kulturne povijesti grada sredinom 20. stoljeća.

UVOD

Kulturno naslijeđe ili baština jedan je od bitnih elemenata kulturnog i društvenog identiteta naroda. Knjižnica kao baštinska ustanova ima veliku ulogu u očuvanju baštine. Posebna su vrijednost zbirke legata, ostavštine poznatih osoba, dio naslijeđa jedne osobe. Privatne knjižnice su materijalno naslijeđe i duhovna vrijednost vlasnika. Ostavština su materijalna i duhovna dobra koja ostaju nakon nečije smrti¹, dok se u arhivskome značenju razumijeva pisana ostavština pojedinih osoba, njihovi službeni spisi, dnevni, njihova književna, filozofska ili znanstvena djela, kao i njihova korespondencija.²

Duga je tradicija ostavljanja privatnih knjižnica javnim institucijama, crkvama i samostanima. Njihov nastanak seže u srednji vijek, kada su crkvene i svjetovne osobe u oporukama ostavljale knjige Crkvi radi bolje cirkulacije knjiga i ideja, a poslije su se kroz povijest razlozi i dinamika ostavljanja privatnih knjižnica institucijama mijenjali. U 20. stoljeću ljudi skupljaju knjige i rukopise iz profesionalnih razloga, potrebne za znanstveni rad ili da se pohvale pred učenim znancima svojom vrijednom knjižnicom. Skupljali su knjige i rukopise koji nakon njihove smrti završavaju u javnim knjižnicama.³

Vlasnik bibliofil skuplja građu s različitim namjenom i motivima (zbog sadržaja, fizičke opreme, materijalne ili duhovne vrijednosti građe itd.). Ostavljanjem privatne knjižnice javnoj ustanovi, bivši vlasnik iskazuje brigu za trajno očuvanje tiskane baštine te u trajno naslijeđe ostavlja znanje budućim generacijama. Čin darivanja privatne zbirke javnoj instituciji može se promatrati kao višeznačan i kompleksan fenomen, kao materijalna ostavština i naslijeđe vrijednosti. Osoba u naslijeđe ostavlja „nešto“ sljedećim generacijama, iz želje za trajnim dojmom kao prirodnom porivom, želje za stvaranjem i prenošenjem naslijeđa. Ostavština je potencijal za visoko osobno sudjelovanje u budućnosti i trajna slika onoga što smo stekli tijekom života.⁴

Pristupi ostavštini mogu biti različiti, kao materijalnom dobru, izvoru istraživanja ili kulturnome dobru u najširem smislu. Može se promatrati kao muzejski predmet (tada ima estetsku i dokumentarnu vrijednost), predmet znanstvenih i stručnih istraživanja (u povijesti knjige, čitanja, umjetnosti), u predstavljanju kulturno-povijesnih prilika i popularizaciji u društvu (kulturni turizam, ekonomske i marketinške vrijednosti ostavština). Njihove su analize doprinos istraživanju kulturno-povijesnih prilika u kojima su sabirači živjeli i rekonstrukcija duha vremena u kojem je knjižnica nastajala.

Privatne knjižnice ostavštine koje posjeduje Gradska i sveučilišna knjižnica Osijek svjedoci su života u Osijeku

kao umjetničkom, kulturnom i političkom središtu te rekonstrukcija društvenoga svjetonazora i običaja građanstva. Svi su bivši vlasnici privatnih knjižnica bili predstavnici intelektualaca i profiliranih čitatelja osječke sredine početkom i sredinom 20. stoljeća. Bili su jedni drugima suvremenici, aktivni osječki kulturnjaci, kolege prevoditelji, književnici, političari, gradonačelnici, koji se zajedno sudjelovali u osnivanjima raznih društva (primjerice, Kluba hrvatskih književnika i umjetnika u Osijeku, Hrvatskoga sokola, Prve hrvatske dioničke tiskare, Društva za osnutak stalnoga hrvatskog kazališta i dr.). Svojim djelovanjem učinili su veliki doprinos za grad Osijek.

Legati u Gradskoj i sveučilišnoj knjižnici Osijek dolaze najčešće putem darova samih vlasnika privatne knjižnice ili darova njihove rodbine, kao i otkupom ili u oporukama bivših vlasnika knjiga. Svojom ostavštinom u Gradskoj i sveučilišnoj knjižnici Osijek ostavili su živi trag u kulturi i velik doprinos u obogaćivanju fonda zavičajne i spomeničke zbirke.

Najviše je ostavština u fond Zavičajne zbirke Gradske i sveučilišne knjižnice Osijek zaprimljeno 1970-ih i 1980-ih, za vrijeme ravnatelja Pavla Blažeka, a to su sljedeći legati: Viktora D. Sonnenfelda, Rudolfa F. Magjera, Miroslava Pollaka, Pavla M. Rakoša, Danice i Ante Pinterovića, Vjekoslava Hengla i Matilde Gillming te Hüge Gottschalka.

OSTAVŠTINA PINTEROVIĆ

Danica Pinterović 1980-ih godina dio svoje (ali i očeve⁵) privatne knjižnice poklanja Gradskoj i sveučilišnoj knjižnici Osijek. Nažalost, arhiva Knjižnice ne posjeduje pisani trag toga dara, kao ni detaljniji uvid u tijek dolaska ostavštine u Knjižnicu.

U ostavštini Pinterović nalazi se 195 evidentiranih knjiga. Tijekom 2014. započela je identifikacija i istraživanje ostavštine Pinterović te nije isključeno i povećanje broja primjeraka građe u zbirci. Tijekom pisanja ovoga rada u Zatvorenom spremištu (među periodikom) pronađeno još 7 primjeraka časopisa Napredak (1933 – 1939) koji su inventarizirani u knjigu inventara 1957., ali bez ikakve oznake da se radi o daru, navodi se da su kupljene. Još 8 jedinica građe inventarizirano je 1957. godine.

Knjige su pretežno na hrvatskom, ali i francuskom, engleskom i njemačkom jeziku, s područja hrvatske i svjetske književnosti, povijesti, zemljopisa, prirodoslovlja, metodike. Najviše je knjiga s područja književnosti. Pretpostavljamo da je darovateljica posebno izabirala knjige za dar Gradskoj knjižnici i Pavlu Blažeku (koji je i sam bio književnik). Osim teorije i povijesti književnosti (talijanske, njemačke), u zbirci su i djela stranih književnih klasika, poput La Fontainea, Alighierija, Goethea, Bayrona,

¹ Anić, 2003., str. 892.

² Kolanović, 2007, str. 11.

³ Stipčević, 2008., str. 419.

⁴ Hunter i Rowles, 2005, str. 327–347.

⁵ Daničin otac Ante Pinterović (Osijek, 1865. – Osijek, 1940.), ugledni osječki odvjetnik i gradonačelnik, jedan je od utemeljitelja Prve hrvatske dioničke tiskare (1902. godine) i Narodne obrane – prvog hrvatskog dnevnika u Osijeku. Zaslužan je za osnivanje društva Hrvatski sokol i organizaciju mnogih drugih društvenih događaja u Osijeku. Uvelike je potpomogao i buđenju hrvatske nacionalne svijesti u Osijeku.

Dostojevskoga, Becketa, Shakespearea, te hrvatskih klasika, Kranjčevića, Nazora, Begovića, Palmotića, Gundulića, Mažuranića, Nehajeva, Vojnovića, ali i Maretićevi jezični savjetnici.

Razdoblje nastanka legata je kraj 19. stoljeća (vrijeme djelovanja Daničina oca Ante Pinterovića) do 1980-ih, kada zbirka dolazi u Gradsku i sveučilišnu knjižnicu Osijek. Prije 1900. godine tiskane su 33 knjige. Najstarija je knjiga iz 1864. na njemačkome jeziku: *Got tin der Natur* Georga Hartwiga. Najstarija hrvatska knjiga je *Smrt Smail-age Čengijića* Ivana Mažuranića iz 1883.

Zbirka sadrži samo jednu knjigu tiskanu i izdanu u Osijeku (tisak Eugena Seklera). Zanimljiv je to podatak s obzirom na to da su i Ante i Danica Pinterović bili istaknuti kulturni djelatnici pa je pomalo neobično da nisu dobivali, kupovali ili čitali knjige iz svoga grada koje su napisali njihovi kolege, ili samo te knjige nisu darovali Gradskoj i sveučilišnoj knjižnici Osijek za Zavičajnu zbirku. To bi se pitanje razjasnilo usporedbom sa zbirkom u Muzeju Slavonije Osijek, gdje se nalazi veći dio ostavštine Pinterović. Knjiga zavičajne provenijencije je antologija svjetske književnosti iz 1929. u izboru Huga Krieshabera pod naslovom *Sa stranih njiva: rukovet cvijeća, trnja i zrnja*. Prilikom rada na legatu u listopadu navedeni je naslov digitaliziran 2017.

PROVENIJENCIJA U OSTAVŠTINI PINTEROVIĆ

Za Knjižnicu je posebna vrijednost ostavštine Pinterović, kao i ostalih ostavština znamenitih Osječana, u njezinoj provenijenciji. Provenijencija je povijest prethodnoga vlasništva i nadzora dokumenta. Povezuje se s arhivskim fondovima te zbirkama starih i rijetkih knjiga i privatnim knjižnicama.⁶ "Provenance" se u hrvatskome jeziku prevodi s provenijencija, porijeklo, podrijetlo.⁷ To su fizički tragovi bivših vlasnika knjiga u različitim oblicima: ex libris, signature (potpisi), natpisi, pečati, marginalije (bilješke na rubu stranice), obiteljski grbovi, različiti simboli. Bilježenje provenijencije dobilo je na važnosti s razvojem "nove" povijesti knjige i istraživanjima socijalne povijesti knjige, izdavaštva, čitanja, skupljanja knjiga, povijesti privatnih knjižnica.⁸ Najčešći trag čitatelja u knjigama je oznaka vlasništva, ex libris, ali on je samo oznaka vlasništva, a ako nema drugih dokaza, ne svjedoči o čitateljskim navikama, već samo da je pojedinac (ili ustanova) knjigu posjedovao. Tragovi čitatelja su oznake vlasništva, posvete, knjižne kletve, osobne bilješke, bilješke uz tekst, nadopune teksta, izrada kazala – svi oni svjedoče o različitim razinama interakcije s knjigom i tekstem.⁹

Proučavanje provenijencije daje uvid u veličinu i sadržaj određene privatne knjižnice, usporedbu s drugim zbirkama iz istoga vremena, pomaže u izgradnji šire slike pri-

kaza vlasništva knjiga kroz stoljeća te kako se taj uzorak mijenjao u pogledu veličine, sastava, jezika, sadržaja zbirke i podrijetla.¹⁰ Provenijencija knjizi daje dodanu vrijednost. Anotacije u knjigama često su svjedok ideja čitatelja i trenutnih reakcija na sadržaj. Privatne knjižnice pokazuju interese bivšeg vlasnika i njegov svjetonazor jer je tekst mogao imati utjecaj na njegovu razmišljanja.

Sl. 1. Potpis Danice Pinterović u knjizi *Dubravka* Điva Frana Gundulića (Zagreb, tisak i naklada Knjižare L. Hartmana (St. Kugli), [1912?]), *Gradska i sveučilišna knjižnica Osijek*, inv. br. 178LP (snimila: M. Špoljarić Kizivat, 2015.)

U legatu Pinterović 43 knjige su s provenijencijom, ako promatramo knjigu kao materijalni objekt, gdje su fizičke oznake znak vlasništva i status vlasnika. Knjige su najčešće obilježene plavim tiskanom ex librisom vlasnika legata „Advokat dr. Ante Pinterović“, zatim „Advokat Dr. Milovan Pinterović“¹¹ Osijek“, potpis Danice Pinterović (Sl. 1), Ante/Anto Pinterović, Olga Pinterović¹² te potpisi i drugih bivših vlasnika knjiga Jeremija D. Mitrović i D. Milovan. U

⁶ Feather i Sturges, 2003., str. 528.

⁷ Leščić, 2010., str. 117.

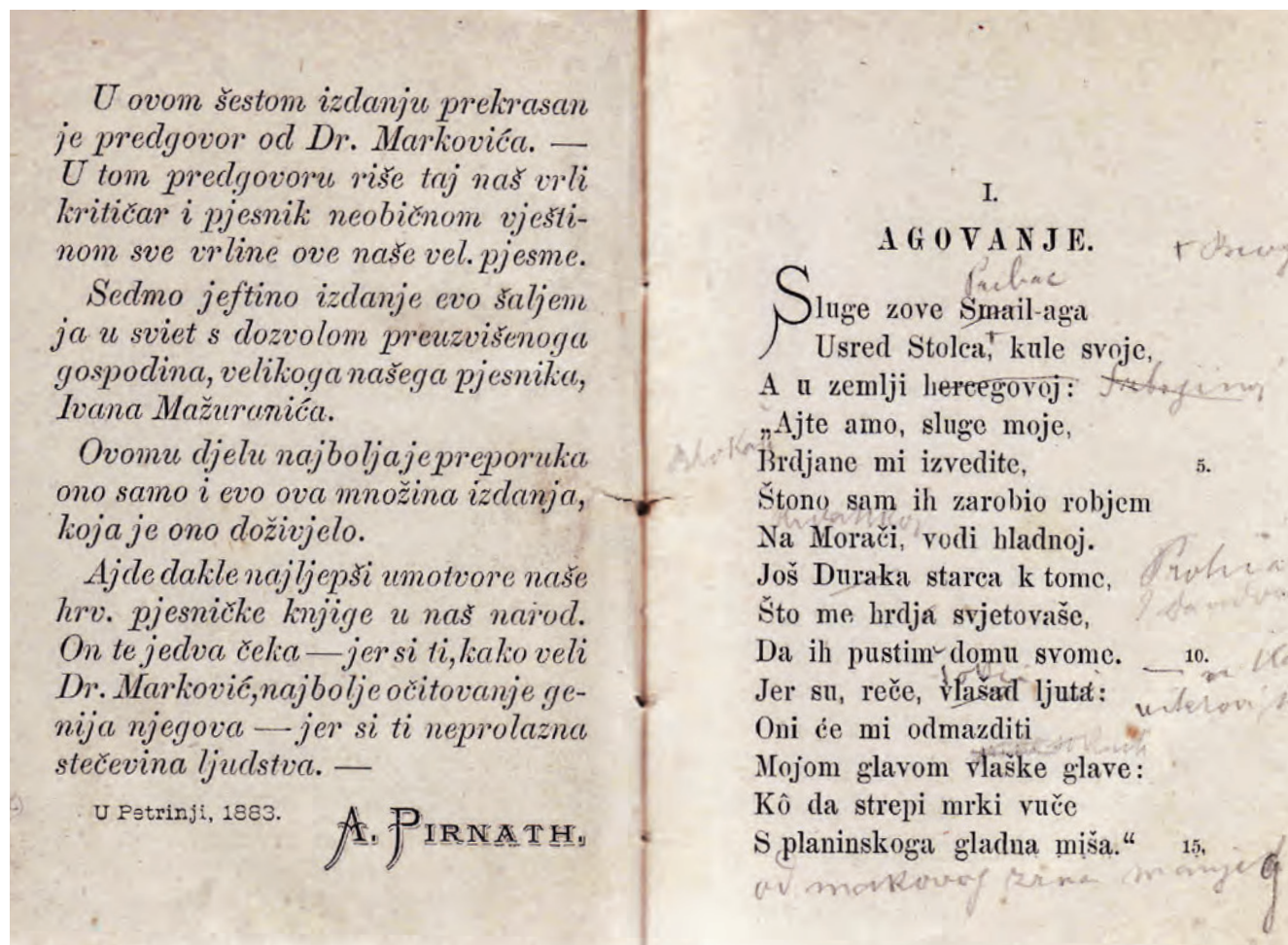
⁸ Overmier i Doak, 1996., str. 9–99.

⁹ Velagić i Kristek, 2009., str. 337–346.

¹⁰ Pearson, 1994., str. 2.

¹¹ Milovan – sin Ante Pinterovića, također pravnik po zanimanju, gradonačelnik Osijeka 1935.; rođ. 1893.

¹² Olga Pinterović – Daničina sestra, rođ. 1895.

Sl. 2. Agovanje u „prepjev“ Antuna Pinterovića Smrt Smail-age Čengijića autora Ivana Mažuranića (Petrinja, A. Pirnath, 1883.), Gradska i sveučilišna knjižnica Osijek, inv. br. 171LP (snimila: M. Špoljarić Kizivat, 2015.)

nekoliko je knjiga potpis „Pinterović rav.“ ili „Gospodica rav. Pinterović“.

Provenijencija se ističe iz više razloga: dokaz o vlasništvu može knjigu učiniti puno vrednijom ili važnijom korisnicima ili instituciji, znanje o sadržaju zbirke pridonosi uvidu u istraživanje bivšega vlasnika/skupljača, povjesničari knjige i bibliografi često imaju velik interes za privatne knjižnice poznatih osoba s njihovih područja.¹³ Sagledavši cjelokupnu privatnu knjižnicu, može se dobiti uvid tko je što i kako čitao, što je čitatelj popratio komentarima, kakvima i na koji način. Taj pristup čitatelja i teksta promatran kroz intelektualni sadržaj istražuje interakciju čitatelja s tekstom kroz razne bilješke, podcrtavanje, komentare i sl.

Primjeri koji slijede izdvojeni su zbog opsežnosti, raznovrsnosti i zato što se razlikuju od većine knjiga u zbirci.

U knjizi Guglielma Ferrera *Mlada Evropa: studije i putovanja po Sjevernim zemljama* (Zagreb, Nakladni zavod Jug, 1918.) na preliminarnoj je stranici rukom pisana posveta Julkice iz 1921., gdje piše „u želji da se smetneš sama, da Osijek nije jedino mjesto Evrope u kom žive ljudi.“ U istoj je knjizi crticama označen kraj poglavlja o Bismarcku

i ograničavanju oglašavanja socijalističkih novina u Njemačkoj 1873.

U knjigama Ilije Despota *Kidanje* (Zagreb, Matica hrvatska, 1926.) i Augusta Cesarca *Za novim putem* (Zagreb, Matica hrvatska, 1926.) uz potpis Ante Pinterovića piše napomena „samo 4 knjige“. Nepoznato je je li tom napomenom vlasnik želio naznačiti da posjeduje ili je pročitao samo četiri knjige iz biblioteke Redovno izdanje Matice hrvatske (jer obje knjige pripadaju istoj biblioteci i iste su godine izdane), ili napomenu o autorima, naslovima knjiga.

U knjizi Johanna Androvića *Beitrag zur slavisch-germanischen Kulturgemeinschaft: kroatische Volkslieder* (Wien, Carl Konegen, 1915.) na naslovoj stranici zabilježena je posveta „Velemožnomu gospodinu Dr. A. Pinteroviću odličnom hrv. Rodoljubu pisac P.“

U knjizi *Sveto pismo Novoga zavjeta* (Zagreb, Naklada Dra. Stjepana Markulina, 1925.) su oznake kroz cijelu knjigu koje navode na zaključak da se knjiga pomno čitala. Tematski je najviše podcrtano kod poglavlja koja govore o iskupljenju. Na predlistu je zabilježeno i „Platio 100 Din“, što upućuje na to da je knjiga najprije bila vlasništvo Ante ili Milovana Pinterovića, a zatim potpis „D. Pinterović“ upućuje da knjiga mijenja vlasnika.

¹³ Lundy, 2008., str. 164–172.

U knjizi Ivana Mažuranića *Smrt Smail-age Čengijića* (Petrinja, A. Pirnath, 1883.) zanimljivi su komentari na prvoj stranici *Agovanja*, koji izgledaju kao čitateljev prepjev, primjerice, vlašad je preimenovana u Šokci itd. (Sl. 2). Na početku knjige, u zaglavlju predgovora čitatelj/vlasnik knjige se potpisao i datirao potpis „Antun Pinterović 1883“, a na posljednjoj stranici „Antun Pinterović maturant“.

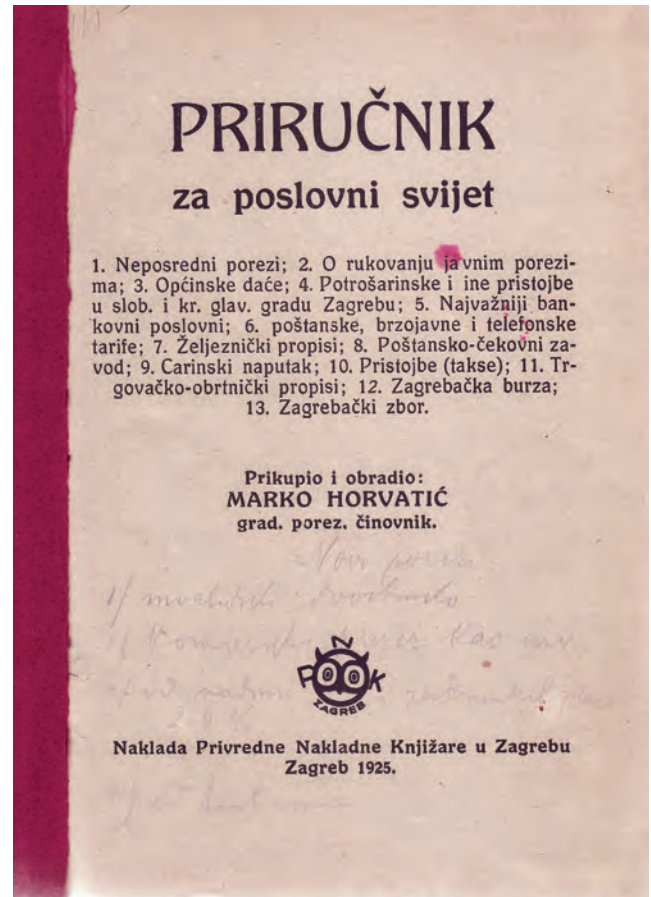
U *Studiji o Hamletu* (Zagreb, Jug, 1917.) Milutina Nehajeva mnogo je podcrtanoga teksta, sinonima, komentara, ispisanih stilskih figura pokraj teksta, a podcrtana su i imena likova, godine. Čitatelj je pažljivo prolazio kroz sadržaj i strukturu teksta, primjerice, na str. 27 u predgovoru, uz podcrtani tekst o stilskim figurama, izdvojen je jedan pojam uz dodatno objašnjenje „paradoks=neobično mišljenje protivno znanosti (*Lehrwidrigkeit*)“. Izdvojeni su književnici koji se spominju u tekstu, „Don Kihot de la Manche“ (str. 23), „Montaigne“ (str. 63), „Gervin, Gans, Kreyszig, Zimmerman, Taine“ (str. 99), „Brandes, Paulsen, Wyspianski“ (str. 101), „Turgenjev“ (str. 107). Knjiga je potpisana i datirana „Danica Pinterović 29. XII 1921.“, dok je na istoj stranici u gornjem lijevom kutu slično, u obliku cijene zabilježeno „12 - / 1320“.

Na ovitku knjige Marka Horvata *Priručnik za poslovni svijet* (Zagreb, Privredna nakladna knjižara, 1925.) potpisan je „D. Milovan“ te su na naslovnoj stranici u četiri točke izdvojeni i komentirani „novi porezi“ (Sl. 3), a u knjizi podcrtani dijelovi o porezu, posebno o neposrednom porezu, porezu na imovinu i izvanrednom porezu. Uskličnik (str. 5), komentar „važno!“ (str. 7) i „Milovan“ (str. 5) uz dio su koji govori o najamnini stana. Kod dijela o plaćanju poreza trgovca po stavkama, uz deset izdvojenih poreza, čitatelj je nadodao jedanaesti, „komunalni prerez kao inv.“ (str. 59), a isti je tekst i na naslovnoj stranici. Svjedoci su to kritičkoga čitanja i promišljanja stručnoga teksta, kako odvjetnik čita i uči o porezima.

Povijest Jugoslavije s općom historijom (Zagreb, Komisiona naklada Narodne knjižnice, [1935.]) Živka Jakića puna je komentara, objašnjenja pojedinih riječi, istaknutih godina, sinonima. Čitatelj(ica) prepisuje i ponavlja podatke navedene u tekstu, stječe se dojam učenja povijesnih činjenica. Svjedok je to važnosti teksta u društvu i/ili što je knjiga značila vlasniku/čitatelju, da je iz knjige učio, promišljao o sadržaju, uspoređivao s već stečenim znanjem. Na početku knjige je bilješka o razdobljima u povijesti i njihovu trajanju „stari vijek.“, „srednji.“, „novi.“ (Sl. 4). Na 10. str. bilješka je u gornjem kutu „do ovdje sam došla“, „U Bizantiji uveden red car Justinian“ (str. 7). Na str. 10 je bilješka „do ovdje sam došla“, dok je u nekoliko navrata tekst ispravljan, tako što je riječ „otadžbina“ prekrivena i pored je napisana domovina (str. 10) ili „istorija“ zamijenjena riječju povijest (str. 17). Osim toga, knjige posjeduju i ex librise prijašnjih vlasnika (sestre Olge Pinterović) ili darovatelja Pinteroviću.

Na osnovi iznesenih rezultata bilo bi zanimljivo usporediti provenijenciju u preostalome dijelu ostavštine privatne

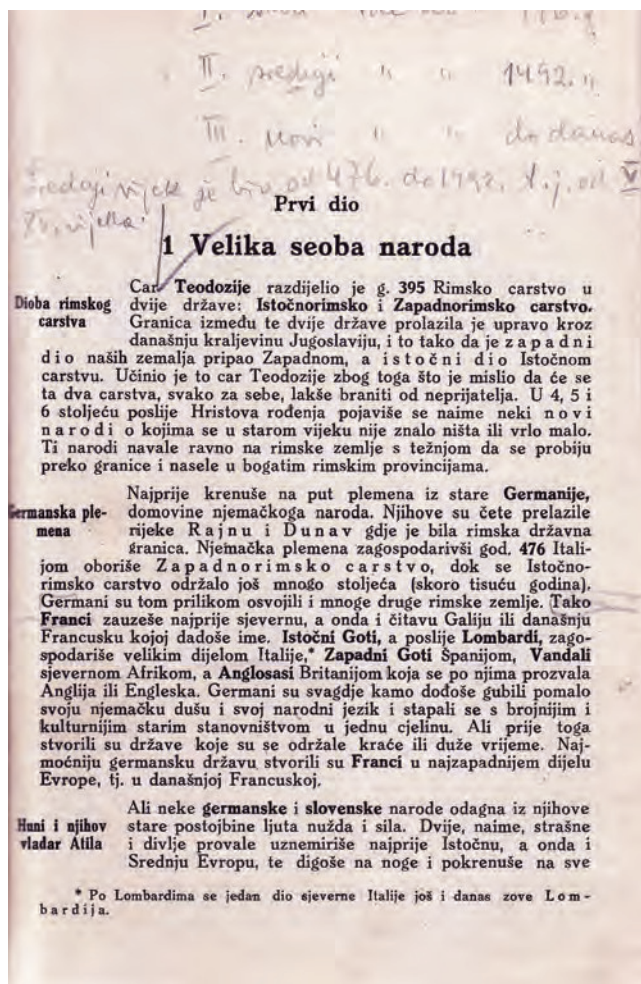
knjižnice Pinterović koja se nalazi u Muzeju Slavonije Osijek, kako bi se dobio cjelokupni uvid u privatnu knjižnicu, uvid u veličinu i sadržaj, čitateljske navike te šira slika prikaza vlasništva knjiga i usporedba s drugim zbirka u istoga vremena.

Sl. 3. Komentari D. Milovana Pinterovića u knjizi *Priručnik za poslovni svijet* Marka Horvata (Zagreb, Privredna nakladna knjižara, 1925.), Gradska i sveučilišna knjižnica Osijek, inv. br. 158LP (snimila: M. Špoljarić Kizivat, 2015.)

ZAKLJUČAK

Obitelj Pinterović svojim je djelovanjem ostavila trag u povijesti i baštini grada Osijeka. Cijeli su život bili aktivni članovi u svojoj kulturnoj sredini. Dva su gradonačelnika iz obitelji Pinterović, otac dr. Antun i brat dr. Milovan, dok je Danica arheologinja, povjesničarka, ravnateljica Muzeja Slavonije u Osijeku. Danica je darovala Muzeju Slavonije brojne predmete iz svog i obiteljskog vlasništva, a i njezini su nasljednici Muzeju darovali Daničinu knjižnicu, rukopise te radnu sobu s brojim namještajem. Manji dio privatne knjižnice Pinterović smješten je u Gradskoj i sveučilišnoj knjižnici Osijek kao njezina osobna ostavština i značajan doprinos Zavičajnoj zbirci. Danica je prepoznala višestruku vrijednost ostavljanja privatne knjižnice (i osobnog arhiva) javnim institucijama. Željela je građanima i korisnicima Gradske knjižnice (kao i Muzeja Slavonije) u naslijeđe ostaviti vrijedna književna i druga djela, osobne predmete,

Sl. 4. Anotacije čitatelja u knjizi *Povijest Jugoslavije s općom historijom* (Zagreb, Komisiona naklada Narodne knjižnice, [1935.]), autora Živka Jakića, Gradska i sveučilišna knjižnica Osijek, inv. br. 20LP (snimila: M. Špoljarić Kizivat, 2015.)

odjeću i drugo. Možda su neki motivi i razlozi darivanja još ostali skriveni. Možda u trenutku darivanja nije razmišljala o poveznicama između knjiga i vlasnice/vlasnika knjiga, da će netko u njima tražiti odraze njezinih osobnih stavova, čitanja i znanja ili društva u cjelini.

Njezino bibliofilstvo nije se očitovalo samo u stvaranju i oblikovanju obiteljske knjižnice, već je svoju kolekciju nerijetko i upotrebljavala, o čemu svjedoče pisani tragovi i osobne bilješke u darovanim knjigama. Knjige bi trebalo izvući iz anonimnosti, valorizirati ih i predstaviti javnosti, kao vrijednost kulture, tradicije.

Rad je tek početak istraživanja, poticaj za dalje i međusobno povezivanje i suradnju baštinskih ustanova na zajedničkim temama, donacijama i skrivenim neidentificiranim zbirkama.

LITERATURA

- ANIĆ, V. et al., 2003., Hrvatski enciklopedijski rječnik, Zagreb : Novi Liber.
- FEATHER, J. i STURGES, P.(eds.), 2003., International encyclopedia of information and library science, London, New York : Routledge.
- HUNTER, E. G. i ROWLES G. D., 2005., Leaving a legacy: toward a typology, *Journal of aging studies* 19, Greenwich, 327–347.
- KOLANOVIĆ, J., 2007., Spomen-muzeji književnika i književni arhivi, *Muzeologija* 43/44, Zagreb, 9–25.
- LEŠČIĆ, J.(ed.), 2010., Knjižničarstvo i srodna područja : izbor englesko-hrvatskih stručnih naziva, Zagreb : Naklada Dominović.
- LUNDY, M. W., 2008., Provenance Evidence in Bibliographic Records, *Library Resources & Technical Services* 52(3), Chicago, 164–172.
- OVERMIER, J. A. i DOAK, E. M., 1996., Provenance Records in Rare Book and Special Collections, *Rare Books & Manuscripts Librarianship* 11(2), Chicago, 91–99.
- PEARSON, D., 1994., Provenance research in book history : a handbook, London : British Library.
- STIPČEVIĆ, A., 2008., Socijalna povijest knjige u Hrvata : knj. 3 : od početaka hrvatskoga narodnog preporoda (1835.) do danas, Zagreb : Školska knjiga.
- VELAGIĆ, Z. i KRISTEK, A., 2009., Čitatelji, knjige i tekstovi : oblici interakcije, *Osječki zbornik* 29, Osijek, 337–346.

LEGACY OF THE PINTEROVIĆ FAMILY IN THE COLLECTIONS OF THE CITY AND UNIVERSITY LIBRARY OSIJEK

S U M M A R Y

Private libraries in possession of the City and University Library Osijek are witnesses of life in Osijek as an artistic, cultural, and political centre, but they also help us reconstruct the social attitudes and citizens' customs. They are the legacy of intellectuals and profiled readers from Osijek in the beginning and the middle of the 20th century, of active cultured citizens, fellow translators, writers, historians, politicians, mayors, who contributed to the development of Osijek with their work.

By leaving a part of her private library to a public institution (that is not the Museum), Danica Pinterović showed how much she cared for conserving the printed legacy and passing it to new generations. Her legacy in the City and University Library Osijek is a living trace in the culture and a contribution to the fund of local history and monumental collection.

The legacy of Danica and Ante Pinterović was received in the fund of Local History Collection of the City and University Library Osijek in 1980's. It consists of 195 books, most of them from the field of literature. The legacy was formed between the end of the 19th century (when Danica's

father Ante was active) until 1980's. Before 1900, 33 books were printed. The oldest one is in German and was printed in 1864. The oldest of the Croatian books is *Smrt Smail-age Čengijića* (*Death of Smail-Aga Čengijić*) by Ivan Mažuranić and it was printed in 1883. The collection contains only one book that was printed and published in Osijek (print by Eugen Sekler), the anthology of world literature *Sa stranih njiva: rukovet cvijeća, trnja i zrnja* (*From foreign fields: a bouquet of flower, thorns and grains*) in the selection of Hugo Krieshaber from 1929, digitalised in 2017.

The exceptional value of the Pinterović family's legacy, like of other legacies of prominent Osijek citizens in the library, lies in its provenance. The traces of the readers are visible in property tags, dedications, and personal notes, which can be found in 43 books of the Pinterović legacy. Most of the books are often marked with a blue printed *ex libris* of the legacy owner, family members, their signatures, but also the signatures of former book owners, giving us information about the whole history of the books, their provenance.